

540712

ל"ג
ה'תש"ו

9.9.55

נאומו של מר דאלס לפני המועצה ליחסי חוץ מ-26 באבגוסט
1955 הוא מיסמך רב חשיבות, מחושב היטב ומנוסח בהקפדה, המחייב
חגובה שקולה ומבחינה.

הנאום מכיל מספר יסודות בעלי אופי חיובי מובהק. חזונו
הוא קיומן המשותף של ישראל ומדינות ערב על יסודות של שלום. מובעת
בו התקווה כי אפשר להגיע למטרה זו בדרך אשר תיישב את האינטרסים
הלאומיים השונים זה עם זה ולא תחייב את הקרבתם. הוא מדגיש את
חשיבותו המכרעת של הפיתוח וקורא להתמסר לתפקידי בנין בוחבי האזור.
הוא חותר לחזק את הבטחון בפנים האזור ע"י מערכת חוזי הגנה ולשחרר
את האזור ע"י כך מפחד המלחמה הפנימית וממעמסת ההתחרות בזיון.

מר דאלס אינו מסתפק בהכרזה על עקרונות כלליים אלה. לגבי
הבעייה המסוימת של הפליטים הערביים גישתו היא הן מציאותית והן
מחדשת. חשומת לבו העיקרית מרוכזת בהתייבותם של הפליטים בארצות שבהן
אפשר למצוא שטחי אדמה חקלאית למטרה זו ולא בהחזרתם שאינה ניתנת
להגשמה. כדי לאפשר לישראל לשלם פיצויים הוא ממליץ, באישורו של הנשיא,
על מלוח בינלאומי אשר בו השתתף ארצות הברית בסכום ניכר.

מתעוררות כמה שאלות: כיצד יובטח כי הפיצויים שישולמו
יסייעו למימון קליטתם של הפליטים? הייהנו המדינות הערביות מזוימה
חדשה זו של מטבע קשה בעוד הן גורמות לישראל הפסדי ממון ע"י החום
וההסגר? מה בדבר חילום פיצויים בעד וכושם של יהודי עיראק וארצות
ערביות אחרות אשר מצאו מיקלט בישראל?

אלו הן אחדות מהשאלות הסעונות הבהרה.

הודעת מר דאלס מאכזבת ומעוררת חששות ע"י אופן סיפולה
בבעיית הגבולות. ניראה כי מר דאלס גודס את קביעתם הסופית כחנאי
קודם לכריחת חוזי הבטחון אשר הוא עצמו רואה בהם צורך דחוף. לא
מוסבר בנאום מדוע לא ישמשו החוזים המוצעים ערובה נגד תוקפנות לגבי
קוי שביחת הנשק כפי שהם, ז"א לגבי ההסדר הטריטוריאלי הקיים, לפחות
באותו אופן שהתימרה לערוב את ההסדר הקיים ההצהרה המשולשת. יהיו
המגרעות של קוי שביחת הנשק הקיימים אשר יהיו, יש להם לפחות יתרון
אחד כביר ערך והוא כי יש עליהם הסכם, והם קבועים ועומדים. לעומת
זה, כל תיקון מוסכם של הקוים האלה בעתיד הקרוב מלא בעיות כרימון
וסיכויי תלויים על בלימה. ההשתלשלות ההגיונית הכלולה בנאום מובילה
איפוא לתוך מבוי סתום. מר דאלס טוען בצדק כי אחד משורשי הרע הוא
הפחד ההדדי השורר באזור. את הפחד הזה הוא מבקש לעקור ע"י ערובה
ממשית נגד תוקפנות הדדית. אולם הוא תולה את מתן הערובה הזאת בדבר-
מה אשר יתכן-כי לא יבוא כלל לעולם; הווה אומר, הוא מניח למעשה את
גורם הפחד ללא כל תקנה. בסופו של חשבון, ההדגשה המוסמכת הניתנת
לגורם הפחד, ללא נסיון יעיל להציב תריס בפניו, עלול אך להחמיר את הבעיה.

מבחינה מעשית מדובר בנאום על תכיעות מנוגדות לגבי הגבולות,
אשר יש לפשר ביניהן. מכיון שהמדינות הערביות תובעות חלקים של שטח
ישראל ואוי להזכיר לכל הנוגעים בדבר, כי כפי שהוצהר לא פעם, מנוי
וגמור עם ישראל לא לותר על שום חלק משטחה, אם כדי לספק את תאותה של
מדינה ערבית כלשהי או לשם אידו מטרה אחרת. ישראל הכריזה תמיד על
נכונותה, ואף אמנם היא מעונינת, לברר אפשרויות של תיקונים הדדיים
מסויימים בקוי הגבול, אך ויתורי שטח חד-צדדיים מצדה אינם באים בחשבון
כלל ועיקר.

עמדה זו חלה על הנגב כשם שהיא חלה על כל חלק אחר של מדינת ישראל. מר דאלס מצביע על הקושי הנובע מהעובדה כי "אפילו שטחי שממה וכשו לעצמם חשיבות שברגש". המסקנה המעשית הנובעת מהודעה זו היא עניין לסברה. העולם הערבי משופע במדבריות ואף על פי כן טפק אם יתקבל על הדעת לתבוע מאיזו ארץ ערבית שהיא לותר על שטחי הישימון שלה אך ורק משום שאין הם בעלי ערך של ממש. אותו הגיון עצמו חל כמובן גם על ישראל. מבחינה מעשית נכון כי חלקים ידועים של משולש הנגב הדרומי הנם שוממים כיום אבל הם מכילים עושר מינרלי וערכו העליון של אותו משולש נעוץ בקדקדו, אשר הוא אילת. דריסת רגל זו על חוף מפרץ פרס היא בעלת חשיבות מרחיקה לכת בשביל ישראל והיא המשווה ערך מכריע לכל חלק וחלק של האזור אשר בין אילת לבין שאר שטחי המדינה.

יהי ערכו המעשי של אזור זה או אחר אשר יהיה, ישראל חקיפה בהחלטתה וזכאית לחלוסיין לטמור על שלמותה הטריטוריאלית מכל פגיעה. עם זה מעוניינת ישראל כמאז לברר כל אפשרות של התקדמות לקראת חיסול הסיכסוך בינה לבין המדינות הערביות השכנות. ברוח זו היא מקדישה עיון וציני לנאזמו של מר דאלס ומבקשת להגיע להבהרתו.

ירושלים, כב' באלול תשט"ו
9 בספטמבר 1955